

СТАНОВИЩЕ

ОТ ПРОФ. Д-Р АЛБЕНА КЕРЕКОВСКА, Д.М.

член на Научно жури съгласно Заповед № Р-109-256 от 16.05.2018г. на Ректора на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна

Относно: Защита на дисертационен труд на тема *„Медико-социални проблеми на инвалидността в системата на медицинската експертиза“* от доц. д-р **Параскева Манчева Драганова, д.м.**, Ръководител на Университетския център по източна медицина и УС по Рехабилитация на Медицински университет-Варна, за придобиване на научна степен *„Доктор на науките“* в област на висшето образование *„7. Здравеопазване и спорт“*, професионално направление *„7.1. Медицина“*, по научната специалност *„Социална медицина, организация на здравеопазването и фармацията“*

Със заповед № Р-109-267 от 25.05.2018г. на Ректора на Медицински университет „Проф. д-р П. Стоянов“ – Варна съм определена да изготвя становище.

Кандидатът - **Доц. д-р Параскева Манчева Драганова, д.м.** - е представил всички необходими за процедурата по конкурса документи, съгласно изискванията на Правилника за развитие на академичния състав на Медицински университет – Варна.

Кратки биографични данни

Доц. д-р Параскева Манчева, д.м. завършва специалност „Медицина“ в Медицински университет – Варна през 1989 година. Професионалното ѝ развитие започва в Отделението по вътрешни болести на Районна болница в гр. Каварна, където е назначена като ординатор веднага след дипломирането си. През следващите десет години, наред с ежедневната клинична работа, тя придобива две специалности – „Вътрешни болести“ - през 1994 г. и „Физикална терапия, курортология и рехабилитация“ – през 1999 г. Академичната ѝ кариера стартира през 1999 година, когато след спечелен конкурс е назначена като асистент по Обща медицина в Катедрата по обща медицина към Медицински университет - Варна, където израства до главен административен асистент. През 2001 г. придобива трета медицинска специалност – „Обща медицина“.

В периода 2006 - 2012 г. доц. Манчева работи като експерт по вътрешни болести към Обща ТЕЛК на УМБАЛ „Св. Марина“ – Варна. Придобитият в тази експертна дейност опит определя и изследователските ѝ интереси в посока медико-социалните проблеми на хората с трайни увреждания и организация на системата на медицинската експертиза на инвалидността – тема на настоящия дисертационен труд. През 2013 година, след защита на дисертационен труд *„Правно съзнание за евтаназия и качество на живот при полиморбидните пациенти с трайно намалена работоспособност“*, кандидатът придобива образователната и научна степен „Доктор“ по научната специалност „Обща медицина“. През 2014 г. завършва образованието си по право и придобива юридическа правоспособност към Министерството на правосъдието. През месец декември на същата година след конкурс ѝ е присъдена академичната длъжност „доцент“ към Медицински колеж на МУ - Варна, след което в периода 2014 г. – 2017 г. оглавява УС по Рехабилитация

в същата структура на университета. През 2017 г. поема ръководството на Университетския център по източна медицина, който успешно развива и до момента.

Проведените курсове и специализации, включително и в чужбина, допълнително допринасят за формирането ѝ като високо ерудиран, много добре подготвен специалист и съвременен изследовател.

Провела е сертифицирано обучение и притежава умения по абдоминална ултразвукова диагностика, ехокардиография, позитивна психотерапия, семейно планиране, Аюрведа, депресия и тревожност.

Доц. Манчева участва активно в преподаването на студенти от различни специалности на дисциплини, свързани с богатия ѝ практически опит, както и с многостранната ѝ подготовка и квалификации в областта на: общата медицина; медико-социалните аспекти на уврежданията; медицинската експертиза на работоспособността; трудовото и осигурително право; рефлекторната терапия, кинезитерапия и лечебния масаж; източната медицина.

Член е на изпитни комисии за придобиване на специалност по Обща медицина и по Физикална и рехабилитационна медицина, както и на Програмния съвет на магистърската програма „Рехабилитация, морелечение, уелнес и СПА“ към МУ – Варна.

Има участие в четири национални образователни проекта по проблемите на обучението на общопрактикуващите лекари по психично здраве, обучение по палиативна медицина за студенти-медици, обучение на здравни специалисти и социални работници по превенция и контрол на HIV/СПИН, сексуално и репродуктивно здраве на младите хора.

Ръководител е на двама докторанти, от които единият е успешно защитил.

Член е на научни и професионални организации, като EURACT (European Academy of Teachers in General Practice/Family Medicine), Съюз на учените – Варна, БЛС.

Участва в Комисията за следакредитационно наблюдение и контрол към НАОА, както и в Комисията по етика на научните изследвания на МУ – Варна.

Доц. Манчева владее и използва активно в професионалната си и научноизследователска дейност руски и английски езици.

Актуалност и значимост на дисертационния труд

Темата на дисертационния труд обхваща изключително актуален и значим за страната медико-социален и общественоздравеопазен проблем. Актуалността се обуславя от устойчивите демографски тенденции за застаряване на населението и увеличаване на честотата на инвалидността, както и от свързаните с това предизвикателства пред системата за медицинска експертиза, социалните служби и НОИ в България. Значимостта нараства в контекста на негативните последици, които понася системата на медицинската експертиза при пренебрегване на нейните трудово-професионална, профилактична и рехабилитационна функции, както и на обществения дебат за законодателни промени и подобряване на организацията и функционирането ѝ.

Налице е огромен потенциал за реална практическа приложимост на резултатите.

Структура и съдържание на дисертационния труд

Дисертационният труд е представен в общ обем от 209 стандартни страници. Структурата му е логично конструирана и включва четири глави (първа глава: Постановка на проблема; втора глава: Оценка и рехабилитация на инвалидността; трета глава: Цел, задачи, предмет и обект на изследването; материал и методи; четвърта глава: Резултати и

обсъждане), както и Заключение, Обобщени изводи, Приноси, Препоръки, Библиография и Приложения.

Научната разработка и нейните резултати са онагледени с 23 таблици и 12 фигури. Библиографията съдържа 379 литературни източника, надлежно посочени в изложението, от които 224 на кирилица и 155 на латиница. Използваните съвременни източници са добре балансирани с фундаментални разработки и илюстрират много добрата литературна осведоменост и актуална информираност на автора.

Цел, задачи, хипотези

Целта на настоящия труд е ясно и точно формулирана: „Да се изследват медико-социалните проблеми на човека с инвалидност/увреждане, с акцент на свързаност с функционирането на системата на медицинската експертиза и социалното интегриране и да се разработят насоки за промяна“. Тя е обоснована от задълбочения преглед на литературата, експертния опит на автора и идентифицираните нерешени проблеми.

Изведени са осем основни задачи, логически последователни и обхващащи в пълнота поставения комплексен проблем. Изследвани са четири работни хипотези, които са ясно формулирани и съответстват на поставените задачи.

Материал, методи, инструментариум

Методологията е представена прецизно и подбрана адекватно на поставените задачи и съответства на комплексния характер на изследвания проблем. Проведени са няколко собствени проучвания, обобщени в две комплексни изследвания – теоретично и емпирично. Приложен е богат набор от методи, изследващи проблема в неговата пълнота – документален метод, исторически метод, ситуационен анализ на системата на медицинската експертиза, анкетно проучване, фокус групи и дълбочинни интервюта. Използвани са разнообразни статистически методи, подбрани удачно съобразно търсените зависимости.

Всичко това гарантира надеждност на резултатите от собственото проучване, пълнота на обхващане на изследвания проблем и коректно извеждане на изводи от научната разработка, което е отличен атестат за изследователските възможности на дисертанта.

Резултати от собственото проучване

Резултатите от собственото проучване и тяхното обсъждане са изчерпателно представени в няколко части и са добре структурирани според поставените задачи.

Ценен е анализът на европейския опит при оценка на инвалидността и социалното осигуряване и изведените на тази основа практики, приложими за условията в България.

Сравнителният анализ на целите, структурата, дейностите и резултатите на медицинската експертиза в България преди и след 2000 г., идентифицира загубени в съвременния период предимства и положителни страни, които заслужава да бъдат възстановени, като: експертиза, съобразена с упражняваната от лицето професия и функциониране на ТЛЕ, спомагащо медицинската профилактика, с основен критерий за определяне на нетрудоспособността чрез съпоставяне на здравословното състояние на лицето с изискванията за упражняване на конкретна професия.

Достойнство на научната разработка е цялостното изследване и разкриване на състоянието на ефективността и качеството на медицинската експертиза на инвалидността в България. Установени са някои недостатъци на функционирането на системата на медицинската експертиза у нас, създаващи бариери за социална интеграция на хората с увреждания, преодоляването на които би довело до подобряване на системата, като липса на: превантивна и трудово-професионална функция на ТЕЛК; единна йерархична структура с ефективен контрол върху системата на медицинската експертиза, информационна система между ТЕЛК, НЕЛК, НОИ и АСП; обучени кадри, които да са специалисти в областта на медико-социалната експертиза.

Оригинален принос е направеният SWOT анализ на ситуацията в системата на медицинската експертиза, разкриващ силните и слабите страни на функционирането ѝ, както и възможностите и заплахите, които стоят пред нея.

Значима част от резултатите са насочени към разработването на концепция за модел за комплексна медико-социална оценка на инвалидността и подобряване функционирането на системата и състоянието на хората с увреждания.

Изводи и приноси на дисертационния труд

Изводите са ясно формулирани, обобщават комплексния характер на изследвания проблем, като следват поставените изследователски задачи и логически произтичат от получените резултати.

Трудът има значителни научно-теоретични и приложно-практически приноси с оригинален характер.

Получените резултати от комплексното изследване на проблема, обхванат задълбочено и в пълнота, дават основание на дисертанта да предложи нова концепция за комплексна медико-социална експертиза на инвалидността, която да спомага за решаване на хората с увреждания и да изведе препоръки за бъдещи действия и реформиране на системата, насочени към съответните адресати. Сред тях ще изтъкна препоръките към висшите медицински училища за обучение, подготовка и сертифициране на лекари – специалисти по медико-социална експертиза, както и за създаване на Републикански институт за комплексна медико-социална експертиза на инвалидността като единен административен и методичен орган към Министерството на здравеопазването.

Напълно приемам всички посочени от автора приноси.

Дисертационният труд е написан на висок научен стил. Налице е стремеж към коректност и прецизност в изложението и интерпретацията - демонстриран в хода на цялата разработка.

Публикации по темата на дисертационния труд

Във връзка с дисертацията са представени 11 пълнотекстови публикации, две от които на руски език в чуждестранни списания, 2 на английски език и 7 на български език в български научни списания. Доц. Манчева е самостоятелен или първи автор на 10 от публикациите, свързани с дисертационния труд, което е допълнително доказателство за ангажираността на кандидата с изследвания проблем.

Оценка на автореферата

Авторефератът е изготвен според изискванията, много добре структуриран и отразява в пълнота съдържанието на дисертационния труд. Добре онагледен е с 5 фигури и 12 таблици.

Критични бележки / препоръка

Нямам критични бележки към представения труд.

Препоръката ми е насочена към стимулиране на автора да използва експертизата, опита и потенциала си за да предприеме необходимите стъпки и действия за реализиране на предложените в дисертацията препоръки, свързани с подобряване на качеството на обслужване на хората с трайни увреждания, като и с обучението на лекари за придобиване на експертна квалификация в областта на медико-социалната експертиза.

Лични впечатления от кандидата

Познавам доц. Манчева като научен ръководител на дисертационния й труд за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“, както и от съвместната ни работа в Комисията по етика на научните изследвания към МУ – Варна. Тя е утвърден и авторитетен клиницист, ерудиран и високо квалифициран професионалист с разностранна и допълваща се квалификация, уважаван преподавател и колега, съвременен изследовател с висок потенциал.

Личните ми впечатления от нея я характеризират като интелигентна, самовзискателна, отговорна и коректна. Впечатляващи са амбициозността, целеустремеността и високата й работоспособност и продуктивност. Тя проявява качества на задълбочен и добросъвестен изследовател, който непрекъснато се развива и усъвършенства.

Заклучение

Представеният дисертационен труд представлява първо по рода си задълбочено и всеобхватно проучване на медико-социалните проблеми на инвалидността в системата на медицинската експертиза.

Насочен е към изключително актуална за страната тема. Има комплексен и оригинален характер. Изпълнен е задълбочено и прецизно, на високо методично ниво, с голям потенциал за практическа приложимост.

Дисертацията напълно покрива изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за развитие на академичния състав на Медицински университет - Варна.

Високата оценка на всички достойнства на дисертационния труд ми дават основание за дам положително становище и убедено да предложа на Научното жури да гласува положително и присъди на доц. д-р Параскева Манчева, д.м. научната степен **„Доктор на науките“** в област на висшето образование „7. Здравеопазване и спорт“, професионално направление „7.1. Медицина“, по научната специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията“.

14. 06. 2018 г.

Член на Научното жури:

/проф. д-р Албена Керековска, д.м./